

dr hab. Piotr Sula

Instytut Politologii UW

Recenzja dorobku oraz osiągnięcia naukowego pt. „Strategie zbiorowych i indywidualnych aktorów politycznych na polskim rynku wyborczym” w postępowaniu habilitacyjnym dr Marzeny Cichosz.

Doktor Marzena Cichosz studiowała w Instytucie Nauk Politycznych Uniwersytetu Wrocławskiego. W 2001 r. obroniła na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego pracę doktorską w zakresie nauk o polityce pt. „*Kreacja i autokreacja wizerunku polityka. Na przykładzie wyborów prezydenckich w III Rzeczypospolitej*”.

Od października 2001 r. Habilitantka jest zatrudniona w Instytucie Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego na stanowisku adiunkta.

Analiza cyklu publikacji przedłożonego w postępowaniu habilitacyjnym pozwala na sformułowanie opinii, że Habilitantka kilka lat po uzyskaniu stopnia doktora rozpoczęła konsekwentnie realizować swoje kolejne przedsięwzięcie badawcze pt. *Strategie zbiorowych i indywidualnych aktorów politycznych na polskim rynku wyborczym*. W cyklu przedłożonym przez Panią Doktor nie pojawiają się bowiem żadne przypadkowe publikacje. Z pewnością monografia nosząca taki tytuł niektóre z wątków mogłaby pomijać, a uwzględniać inne. Niemniej, z dorobku niewielu badaczy można by skomponować cykl, który w sposób kompleksowy odnosiłby się zarówno do kwestii teoretycznych, jak i analizy przypadków, reprezentujących odmienne kategorie (aktorzy indywidualni oraz zbiorowi).

Doktor Marzena Cichosz nawiązując do tradycji macierzystego ośrodka politologicznego w swych publikacjach prezentuje aktywność aktorów politycznych korzystając z dorobku badaczy teorii partii i systemów partyjnych. Jej analizy wykraczają jednak daleko poza te konserwatywnie skrojone ramy analizy partii politycznych. Jak podkreśla Habilitantka w swym referacie Jej dociekania naukowe czerpią z teorii marketingu politycznego, które z kolei są mocno osadzone w dorobku marketingu ekonomicznego.

Przedłożony do oceny cykl publikacji powiązanych tematycznie składa się z 14 opracowań – rozdziałów w pracach zbiorowych. Zaproponowany przez Doktor Marzenę Cichosz porządek cyklu jest w pełni uzasadniony, ponieważ wyraźnie zarysowują się 3 grupy zagadnień w

przedłożonych publikacjach. Po pierwsze, Habilitantka w ramach omawianego cyklu publikacji podjęła kwestie teoretyczne, biorąc przykład polskiego rynku wyborczego jako swego rodzaju pretekst do refleksji o bardziej uniwersalnym charakterze. Tak należy rozumieć osadzenie tych rozważań w dorobku światowej politologii. Po drugie, Pani Doktor poddała analizie strategię partii politycznych i koalicji wyborczych na rynku politycznym. Po trzecie, w ramach tego samego kontekstu, który dotyczył analizy aktorów zbiorowych, Habilitantka zbadała strategię i zachowania aktorów indywidualnych – polityków.

Odnosząc się nieco bardziej szczegółowo do części I cyklu publikacji, w której Autorka charakteryzuje pojęcia barier dostępu do rynku politycznego, pozycjonowania oferty na rynku politycznym oraz wizerunku lidera politycznego warto byłoby pokazać przykład polskich barier, które precyzyjnie i ciekawie zostały scharakteryzowane, w kontekście rozwiązań przyjętych w innych krajach. Nie chodzi mi w tym miejscu o rozbudowane studium porównawcze, ale stworzenie czytelnikowi możliwości dokonania oceny, na ile polskie rozwiązania (np. instytucjonalne) różnią się od przyjętych w innych systemach politycznych.

W części II Pani Doktor zaprezentowała swoje badania dotyczące aktorów zbiorowych w kontekście rywalizacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego, Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, sejmików województw oraz samorządu gminnego. Oznacza to, że Habilitantka w swych dociekaniach naukowych wzięła pod uwagę wszystkie możliwe typy rywalizacji politycznej w Polsce. Jest to kolejny argument potwierdzający opinię, którą sformułowałem na początku niniejszej recenzji – ten cykl jawi się jak spójne, zaprojektowane przedsięwzięcie badawcze.

Część III cyklu zawiera dokonania naukowe Habilitantki dotyczące strategii aktorów indywidualnych. Również w tym przypadku Doktor Marzena Cichosz zaznaczyła swą aktywność naukową we wszystkich obszarach, w których zidentyfikować można obecność aktorów indywidualnych – w wyborach na prezydenta Polski, prezydentów miast, ale także liderów partyjnych w wyborach parlamentarnych.

Habilitantka swoim dorobkiem udowodniła, że solidny warsztat badacza można połączyć z plastyczną wyobraźnią, pozwalającą w świeży sposób spojrzeć badaczom, ale i czytelnikom, niezwiązanym z dyscypliną nauk o police i administracji na opisywane zjawiska, procesy i instytucje polityczne. Dowodzą tego na przykład typologia wizerunków negatywnych autorstwa Habilitantki (*Mr Hyde. Kreowanie negatywnego wizerunku rywala na przykładzie*

wyborów parlamentarnych 2011 r. w Polsce, w: A. Turska – Kawa, W. Wojtasik (red.), *Wybory parlamentarne 2011*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2012, s. s. 139) oraz typologia wizerunków polityków (*Wizerunek szyty na miarę ... o kreacjach dolnośląskich liderów rynku w kampanii samorządowej 2010 r.*, w: A. Kasińska – Metryka, P. Olszewski, *Forma czy treść? Rzecz o wizerunku w życiu społecznym i politycznym*, Wydawnictwo A. Marszałek, Toruń 2012, s. 236).

Autoreferat Doktor Marzeny Cichosz powinien być czytany, w moim przekonaniu, jak jeden z komponentów przedkładanego cyklu, ponieważ stanowi nie tylko zwięzłą prezentację cyklu publikacji, ale zawiera również ogniwa, które sprawiają, że związek pomiędzy poszczególnymi częściami cyklu publikacji i pojedynczymi rozdziałami staje się jeszcze bardziej wyraźny. Nieco niefortunnie sformułowany został jednak następujący fragment autoreferatu: „*kolejny artykuł dotyczy jednej z najbardziej popularnych koncepcji marketingowych*”. Trudno jest orzec, jak w nauce jest badana „popularność” koncepcji, ale jestem przekonany, że to tylko niezgrabność językowa, która ma charakter incydentalny w całym dorobku Habilitantki.

Cześć publikacji w ramach cyklu powstało w wyniku analizy źródeł zastanych, ale cześć jako efekt współpracy przy realizacji badań empirycznych prowadzonych w ramach projektów finansowanych ze środków Narodowego Centrum Nauki czy Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (*Pozycjonowanie wyborczej oferty partii politycznych jako mechanizm strategiczny*, w: R. Alberski, R. Solarz (red.), *Wybory do Parlamentu Europejskiego w 2009 roku w okręgu dolnośląsko – opolskim. Uwarunkowania kształtowania strategii wyborczych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2011, s. 85-106; *Czterobarwne układanki. Podsumowanie strategii podmiotów politycznych w wyborach do sejmików województw w 2010 r.*, w: R. Alberski, M. Cichosz, K. Kobielska (red.), *Gra o regiony. Wybory do sejmików województw w 2010 r.*, Uniwersytet Wrocławski, Wydawnictwo Remar, Wrocław 2013, s. 313-330; *Strategie aktorów politycznych i organizacja kampanii przed wyborami samorządowymi w 2006 r.*, w: R. Alberski (red.), *Wybory samorządowe na Dolnym Śląsku w 2006 roku. Wzorce rywalizacji w lokalnych systemach politycznych*, Wydawnictwo Profil, Wrocław 2008, ss. 111-156; *Strategie wyborcze w kampanii samorządowej w 2010 r.*, w: D. Skrzypiński, red., *Rywalizacja o prezydenturę w miastach Dolnego Śląska*, Wydawnictwo Marina, Wrocław 2012, s. 175-216.).

Pani Doktor w ramach cyklu przedłożyła publikacje prezentujące badania o charakterze jakościowym. Wszystkie te studia zawierają jasno sformułowane cele badania, hipotezy oraz

pytania badawcze. Moje wątpliwości w toku przygotowywania niniejszej recenzji dotyczyły możliwości obudowania prezentowanych przez Panią Doktor przypadków przeglądem literatury przedmiotu lub odwołania się do doświadczeń innych krajów, co pozwoliłoby na sformułowanie uogólnień mających bardziej uniwersalny charakter. Prace Habilitantki są jednak studiami przypadków, powstałymi w ramach szerszych projektów, które miały swe podstawy teoretyczne i szerzej zakreślone założenia metodologiczne. Przyglądając się pracom poświęconym studiom przypadków, opublikowanym w renomowanych czasopismach o zasięgu międzynarodowym znalazłem opracowania, skoncentrowane na rywalizacji wyborczej bądź strategiach aktorów politycznych odwołujące się do konkretnego przykładu i również pomijające przegląd literatury przedmiotu czy wprowadzenie teoretyczne lub ewentualnie prezentujące te kwestie bardzo pobieżnie (zobacz na przykład: Susan E. Scarrow (1993) *Does local party organisation make a difference? Political parties and local government elections in Germany*, *German Politics*, 2:3, 377-392; Michal Pink & Otto Eibl (2018) *The 2016 Czech regional elections: Without real regional parties or voters' interest*, *Regional & Federal Studies*, 28:3, 353-365). Przykładów tego typu mógłbym wymienić znacznie więcej, a warto powtórzyć, że przywołane przykłady stanowiły odrębny projekt (artykuł w czasopiśmie naukowym) – odwrotnie niż prace Pani Doktor będące częścią większego przedsięwzięcia badawczego.

Dorobek naukowy Habilitantki nie wchodzący w skład ocenianego cyklu publikacji jest imponujący, zarówno w wymiarze ilościowym, jak i jakościowym. Składają się na niego oprócz przedłożonego cyklu (14 rozdziałów w pracach zbiorowych) 1 autorska monografia (powstała na bazie pracy doktorskiej), 1 monografia współautorska (udział 15%), 4 artykuły w czasopismach naukowych, 22 rozdziały w pracach zbiorowych, 2 współautorskie artykuły w czasopismach naukowych, 10 współautorskich rozdziałów w pracach zbiorowych, 6 współredagowanych monografii oraz 67 haseł encyklopedycznych.

Warto podkreślić, że dorobek naukowy Habilitantki jest dość zróżnicowany tematycznie, co dowodzi „temperamentu” badawczego oraz pokazuje dojrzałość Doktor Marzeny Cichosz, potwierdzoną wnikliwą analizą przypadków, ale także podejmowaniem trudnych zagadnień o charakterze teoretycznym czy też analiz porównawczych (*Transformacja demokratyczna – przyczyny, przebieg i efekty procesu*, w: A. Antoszewski, red., *Systemy polityczne Europy Środkowej i Wschodniej w perspektywie porównawczej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław, 2006).

W dorobku Habilitantki można wyodrębnić 3 obszary zainteresowań naukowych (systemy

polityczne państw Europy Środkowo- Wschodniej, studia wyborcze oraz marketing polityczny). Interesujące w przypadku studiów wyborczych jest to, że dotyczą one wszystkich poziomów rywalizacji, o czym wspominałem już odnosząc się do zawartości przedkładanego cyklu publikacji.

Oceniając dokonania publikacyjne Doktor Marzeny Cichosz należy wyrazić ubolewanie, że nie podjęła starań o publikowanie choć części swych prac w zagranicznych czasopismach lub monografiach. Jej dokonania wydają się być interesujące dla uczestników międzynarodowego dyskursu naukowego, skoro analiza strategii partii politycznych, flagowa marka Habilitantki, została opublikowana w prestiżowym wydawnictwie Palgrave Macmillan (*What's the Right Kick-Off to a Good Finish? Polish Political Parties and Their Strategies in the 2014 European Parliament Election*, in: R. Boicu, S.Branea, A. Ștefănel, eds., *Political Communication and European Parliamentary Elections in Times of Crisis. Perspectives from Central and South-Eastern Europe*, Palgrave Macmillan, London, 2017, p. 215-228).

Wkład Habilitantki w rozwój dyscypliny nauk o polityce i administracji, a zarazem jej wpływ na dyskurs naukowy potwierdza liczba cytowań Jej prac – 2 listopada 2019 r. według indeksu Google Scholar wynosiła ona 223 przy h-indeks na poziomie 7.

Dorobek naukowy Doktor Marzeny Cichosz nie ogranicza się do publikacji. Swoje doświadczenie oraz materiał do kolejnych publikacji Habilitantka zdobywała dzięki zaangażowaniu w projekty badawcze, raz w roli kierownika („*Bariery dostępu do rynku politycznego w Polsce*”, 2008-2010, grant Komitetu Badań Naukowych nr 4315/B/H03/2008/34) i 6 razy jako wykonawca. Wszystkie projekty, w które zaangażowana była Pani Doktor dotyczyły rywalizacji wyborczej na poziomie lokalnym, regionalnym lub w wyborach do Parlament Europejskiego.

Doktor Marzena Cichosz brała udział w dyskusjach naukowych na forum ogólnopolskim, wygłaszając 17 referatów w czasie konferencji naukowych zorganizowanych przez polskie ośrodki politologiczne oraz uczestniczyła w 5 debatach, stanowiących część ogólnopolskich lub międzynarodowych konferencji.

Poza działalnością naukową Pani Doktor była mocno zaangażowana w upowszechnianie nauki, w działalność ekspercką, dydaktyczną, a także organizacyjną na rzecz Uniwersytetu Wrocławskiego.

W ramach działalności eksperckiej Doktor Marzena Cichosz w latach 1994 – 2014 brała udział w pracach analitycznych i strategiczno – planistycznych prowadzonych przed większością elekcji, które odbywały się w tym okresie w Polsce, współpracując z większością polskich ugrupowań politycznych. Począwszy od 2014 r. Habilitantka uczestniczyła tylko w konsultacjach ze sztabami wyborczymi.

Swoją wiedzę Pani Doktor wykorzystwała również przy współtworzeniu „Strategii promocji Wałbrzycha” w 2007 r., planu komunikacyjnego dla Portu Lotniczego im. M. Kopernika we Wrocławiu w 2009, strategii komunikacji wewnętrznej KGHM Polska Miedź w 2009 r. oraz ekspertyzy na zlecenie Prokuratury Okręgowej we Wrocławiu w 2018 r.

Współpraca z komitetami wyborczymi zakładała prowadzenie przez Panią Doktor szkoleń z zakresu prawa wyborczego i środków oraz metod prowadzenia kampanii wyborczej adresowanych do wybranych grup odbiorców. Działania te były prestiżowe dla Habilitantki, ale budowały również pozytywny wizerunek macierzystej jednostki naukowej.

W roli eksperta Doktor Marzena Cichosz była zapraszana również przez przedstawicieli mediów masowych, m.in. Polsat, TVN, TVP, TVP3, Radio Wrocław, RMF FM, Radio Rodzina, Radio Luz, „Gazeta wyborcza”, „Rzeczpospolita”, „Polityka”, „Gazeta wrocławska”, onet.pl.

Doktor Marzena Cichosz pracowała na rzecz macierzystej uczelni prowadząc badania, upowszechniając ich wyniki, ale również włączając się w organizację konferencji naukowych jako członek 8 komitetów naukowych i organizacyjnych w ramach ogólnopolskich konferencji naukowych i raz w roli kierownika takiego przedsięwzięcia. Jej wysiłki organizacyjne na rzecz społeczności Uniwersytetu Wrocławskiego zostały docenione przez Rektora uczelni, który czterokrotnie przyznał Habilitantce nagrody za prace organizacyjne (w latach 2004, 2005, 2009, 2013).

W ramach działalności organizacyjnej Doktor Marzena Cichosz zorganizowała, a następnie kierowała w latach 2004 – 2012 Zamiejscowym Ośrodkiem Dydaktycznym Instytutu Politologii Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego w Miliczu.

Habilitantka z dużym powodzeniem godzi pracę naukową, popularyzatorską, organizacyjną z aktywnością dydaktyczną. Od początku swojego zatrudnienia Doktor Marzena Cichosz prowadziła zajęcia w liczbie przekraczającej pensum dydaktycznym. Była współautorką programu nauczania na kierunku politologia na specjalności marketing polityczny. Lista

przedmiotów prowadzonych przez Panią Doktor jest długa, ale wszystkie one nawiązują w jakimś stopniu do prowadzonych przez Habilitantkę badań: Systemy polityczne Europy Środkowej i Wschodniej, Europa Środkowa w filmie, literaturze i muzyce, Analiza i diagnostyka rynku politycznego, Badania marketingowe, Kreowanie wizerunku, Nowe formy promocji, Public relations. Habilitantka prowadzi również od 2012 r. seminarium na studiach licencjackich. Efektem jej pracy w tym zakresie jest 30 prac napisanych pod Jej kierunkiem. Habilitantka była również recenzentem 25 prac licencjackich w Instytucie Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego.

W kontekście innych aktywności o charakterze dydaktyczno – organizacyjnym warto wspomnieć, iż Doktor Marzena Cichosz była autorką i kierowniczką szeregu projektów studenckich o charakterze badawczym, promocyjnym i popularyzatorskim (np. *„Programy publiczne na sprzedaż”* - projekt poświęcony procesom komunikowania się urzędów administracji publicznej z obywatelami, *„Pracucie i obiboki. Raport z aktywności polskich parlamentarzystów w Parlamencie Europejskim”*).

Habilitantka współorganizowała i uczestniczyła w szeregu studenckich dyskusji i debat poświęconych marketingowi politycznemu, rywalizacji wyborczej oraz zmianom w prawie wyborczym oraz kierowała projektami promocyjnymi i popularyzatorskimi realizowanymi przez studentów (m. in. *„Galeria absolwentów Instytutu Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego”*, *„Projekt Magdalenka”* - przekształcenie jednej z sal dydaktycznych Instytutu Politologii UWr w salę tranzytacyjną systemowej w Polsce).

Podobny charakter miały także wydarzenia współorganizowane przez Panią Doktor ze studentami i dla studentów z okazji Dni Instytutu Politologii UWr (m. in. turnieje i konkursy).

Pani Doktor zaprojektowała i zrealizowała wspólnie z interesariuszami Instytutu Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego (m.in. Urzędem Miejskim Wrocławia, Urzędem Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego, Komunikacją+ Agencją PR, Radiem Wrocław) przedsięwzięcie pt. *„Praktyka czyni Mistrza”*, którego celem było wsparcie studentów w poszukiwaniu atrakcyjnych miejsc realizacji praktyk studenckich oraz promocja studentów Instytutu Politologii UWr w środowisku zewnętrznym.

W ramach aktywności dydaktycznej jeszcze 2 kwestie zasługują na szczególne podkreślenie w dorobku Habilitantki. Po pierwsze, realizowany w latach 2003 - 2006 grant Komisji Europejskiej w Ramach Programu Jean Monnet w ramach zajęć *„Wybory do Parlamentu*

Europejskiego - Analiza Rynku Politycznego” (*Elections au Parlement Européen – Analyse du marché politique*). Po drugie, wyniki swoich badań Doktor Marzena Cichosz prezentowała podczas wyjazdów dydaktycznych w uczelniach zagranicznych realizowanych w ramach programów Socrates/Erasmus (dwa granty w latach 2002 i 2005), LLP Erasmus oraz Erasmus+ (sześć grantów w latach 2009 - 2017). Wykłady dotyczyły przede wszystkim polskiego systemu politycznego, ewolucji systemu partyjnego w Polsce, kampanii prezydenckiej w Polsce w 2010 r. oraz nekromarketingu.

Doktor Marzena Cichosz była i jest zaangażowana w rozwój młodej kadry naukowej. Występowała w roli promotora pomocniczego Pana dra Mateusza Zielińskiego, który w 2018 r. obronił pracę doktorską *„Przemiany cywilizacyjne a nowe formy aktywności politycznej w parlamentarnej kampanii wyborczej 2015 r.”*, przygotowaną pod kierunkiem dra hab. Robert Alberskiego, profesora Uniwersytetu Wrocławskiego. Obecnie Habilitantka jest promotorem pomocniczym w przewodzie doktorskim Pana Przemysława Grucy, który pracuje nad rozprawą *„Przestrzenny aspekt rywalizacji Platformy Obywatelskiej i Prawa i Sprawiedliwości w wyborach do Sejmu w latach 2005-2015”* pod kierunkiem dr hab. Dariusz Skrzypiński (przewód otwarty w 2016 r.).

Cały dorobek, jakim legitymuje się Pani Doktor Marzena Cichosz, jej oryginalny wkład w dyskusję nad pozycjonowaniem i strategiami partii politycznych w Polsce stanowią niezbity dowód na dojrzałość naukową Pani Doktor oraz zdolność do samodzielnego prowadzenia badań, kierowania zespołami badawczymi oraz opieki nad młodymi naukowcami.

Pozostaje jedynie wyrazić poczucie niedosytu, związane z tym, że Habilitantka nie zdecydowała się częściej publikować w języku angielskim, ponieważ okazało się, że jej głos może brzmieć interesująco również w międzynarodowym dyskursie naukowym, czego najlepiej dowodzi publikacja rozdziału w pracy wydanej w prestiżowym wydawnictwie Palgrave.

Dorobek Pani Doktor Cichosz stanowi, w moim opinii, istotny wkład w rozwój dyscypliny nauk o polityce i administracji. Konkludując, uważam, że Doktor Marzena Cichosz spełnia wymagania ujęte w art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2003 nr 65 poz. 595 z późniejszymi zmianami). W związku z powyższym z pełnym przekonaniem wnoszę o nadanie

Pani Doktor Marzenie Cichosz stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie nauk o polityce i administracji.

Exeter, 4 listopada 2019 roku